

FACKEN
inom industrin

Globala arbetskraftskostnader

**En internationell jämförelse av
arbetskraftskostnader inom tillverkningsindustrin
1998–2010**

April 2011

Facken inom industrin (FI) är ett samarbete mellan de sex fackförbund som omfattas av "Samarbetsavtal om industriell utveckling och lönebildning", i dagligt tal kallat Industriavtalet. De sex förbunden är GS - facket för skogs-, trä- och grafisk bransch, Industriefacket Metall, Livsmedelsarbetareförbundet, Svenska Pappersindustriarbetareförbundet, Sveriges Ingenjörer och Unionen.

Ytterligare exemplar av rapporten kan beställas på e-postadress fi.kansli@fikansli.se. Rapporten finns även att ladda ner från Facken inom industrins hemsida, www.fackeninomindustrin.se.

Förord

Rapporten ”Globala arbetskraftskostnader 1998 -2010” ingår i Facken inom industrins rapportserie om internationella arbetskraftskostnader inom tillverkningsindustrin. Denna rapport ger en bild av dagsläget och utvecklingen under perioden 1998-2010. Nivåer, ökningstakt och utvecklingen av den relativa arbetskraftskostnaden beskrivs. Fokus är den totala kostnad per timme ett företag har för den arbetskraft som företaget använder. Med begreppet arbetskraftskostnad avses total arbetskraftskostnad, det vill säga lön, bonus, övertid och övriga lönetillägg, semesterlön samt arbetsgivarens lagstadgade arbetsgivaravgifter och avtalade försäkringar.

Statistikunderlag

Vi har i förberedelsearbetet för denna rapport gjort en mer omfattande genomgång och granskning av de källor vi använder. Vår främsta källa för beskrivningar av nivån på arbetskraftskostnaden i olika länder har länge varit det amerikanska arbetsmarknadsdepartementet, Bureau of Labor Statistics (BLS). Ett skäl till den fördjupade källgranskningen var att den statistik vi erhöll från BLS för Sverige inte stämde med den bild vi hade. Ett annat skäl var att BLS gjort omfattande förändringar av den statistik som de redovisade för Tyskland.

För att söka kvalitetssäkra statistiken har vi haft ett antal kontakter med BLS och med personer i våra nordiska grannländer och Tyskland. Detta har lett till att BLS ändrat i uppgifterna för Sverige. Samtidigt kan vi konstatera att uppgifterna från BLS används i övriga nordiska länder och Tyskland. Ändringen av BLS statistik för Tyskland hade skett efter påstötningar från Tyskland. Det gör att vi i denna rapport håller fast vid BLS som vår främsta källa när det gäller nivåer på arbetskraftskostnader. För länderna i Europa redovisar vi dessutom uppgifter från Eurostats Labour Cost Survey (LCS). Det gör vi för att vi vet att dessa också emellanåt förekommer i media. I våra slutsatser och sammanfattningar lutar vi oss dock mer på uppgifterna från BLS. För länderna i Östeuropa finns enbart uppgifter från LCS och därför använder vi dem.

Vi har i denna rapport bytt de vikter vi använder för olika länder när vi väger samman ett snitt för en grupp länder. Vi har gått över till att använda KIX-vikter istället för TCW-vikter då dessa är mer aktuella. För en mer detaljerad beskrivning av källor och metoder, se kapitel 6.

Stora skillnader

Skillnaden i nivån på arbetskraftskostnaden i olika länder är stora. Eftersom de produkter som tillverkningsindustrin producerar till helt övervägande delen säljs på internationellt konkurrensutsatta marknader måste skillnaderna i kostnaderna för arbetskraften motsvaras av skillnader i produktivitet. Vi kommer i senare rapporter att beskriva utvecklingen av produktivitet och reala arbetskraftskostnader i olika länder.

Rapporten har utarbetats av Tobias Brännemo, utredare på Facken inom industrins kansli. Fler rapporter finns att läsa på www.fackeninomindustrin.se.

Göran Nilsson

Kanslichef

Facken inom industrin

Innehållsförteckning

1. SAMMANFATTNING	5
2. ARBETSKRAFTSKOSTNADENS NIVÅ.....	6
3. ARBETSKRAFTSKOSTNADERNAS ÖKNINGSTAKT.....	11
4. VÄXELKURS	17
5. RELATIV ARBETSKRAFTSKOSTNAD	21
6. KÄLLOR OCH DEFINITIONER.....	28

1. Sammanfattning

Arbetskraftskostnadens nivå 2010

- Arbetskraftskostnaden för arbetare inom svensk tillverkningsindustri är 250 kronor per timme. För samtliga anställda är kostnaden 314 kronor per timme enligt BLS och 343 kronor per timme enligt LCS.
- I Norge är arbetskraftskostnaden cirka 40 procent högre än i Sverige. Arbetskraftskostnaden i Danmark är någonstans mellan Sverige och Norge. I Finland är kostnaden något lägre än i Sverige.
- Vid en jämförelse av de västeuropeiska länderna hamnar Sverige i mitten. Arbetskraftskostnaden i Tyskland är ungefär lika stor som i Sverige.
- De östeuropeiska länderna har fortfarande en betydligt lägre arbetskraftskostnad än Sverige och övriga västeuropeiska länder.
- Länderna utanför Europa har en lägre arbetskraftskostnad än Sverige. Undantaget är Australien där kostnaden är ungefär lika stor som i Sverige. I USA och Japan är arbetskraftskostnaden cirka 20 procent lägre än i Sverige.

Arbetskraftskostnadernas ökningstakt 1998-2010

- I Sverige har arbetskraftskostnaden ökat med 3,5-4,0 procent per år för samtliga anställda. För arbetare har ökningstakten varit något lägre.
- Ökningen av arbetskraftskostnaden i de övriga västeuropeiska länderna skiljer sig åt. Schweiz och Tyskland har lägst ökningstakt med 1-2 procent per år. Bland de länder med högst ökningstakt återfinns Norge, Irland och Storbritannien med en ökningstakt på 4-5 procent per år.
- I genomsnitt har arbetskraftskostnaden i Västeuropa ökat med 3,0-3,5 procent per år.
- I de östeuropeiska länderna har arbetskraftskostnaden ökat omkring 2-3 gånger snabbare än i Sverige.
- I USA har arbetskraftskostnaden ökat ungefär som i Sverige eller något mindre. Ökningstakten i Japan har varit extremt låg under den här perioden, omkring 0,5 procent per år.

Relativ arbetskraftskostnad 1998-2010

- Sveriges relativa arbetskraftskostnad i förhållande till övriga västeuropeiska länder har varierat något under perioden men är år 2010 oförändrad jämfört med 1998. En något högre ökning av arbetskraftskostnaden uppvägs av en något försvagad växelkurs. Sveriges relativa nivå är år 2010 också i stort sett densamma som 2007, det vill säga innan finanskrisen.
- De baltiska ländernas relativa arbetskraftskostnad har ökat trendmässigt under perioden med undantag för 2010 då arbetskraftskostnaden minskade jämfört med den svenska.
- År 1998 var arbetskraftskostnaden i USA och Japan cirka 80 procent av den svenska. Fram till 2001 steg den men sjönk sedan kraftigt. De senaste åren stiger den återigen och är år 2010 tillbaka på cirka 80 procent.

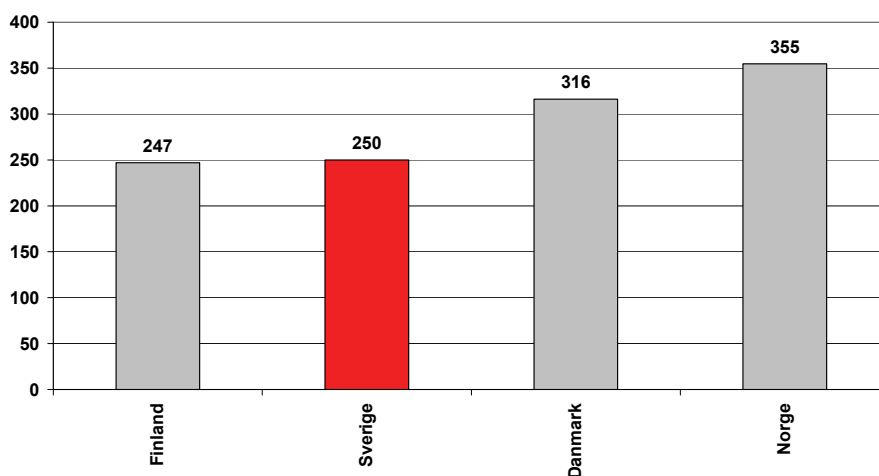
2. Arbetskraftskostnadens nivå

Arbetskraftskostnaden för en arbetare inom svensk tillverkningsindustri var enligt BLS uppgifter 250 kronor per timme år 2010. För samtliga anställda var kostnaden 314 kronor per timme. Enligt LCS var arbetskraftskostnaden för samtliga anställda 343 kronor per timme.

Nedan redovisas arbetskraftskostnaden i olika grupper av länder: Norden, Västeuropa, Östeuropa samt Länder utanför Europa. För varje grupp redovisas arbetskraftskostnaden enligt de olika källor vi har att tillgå.

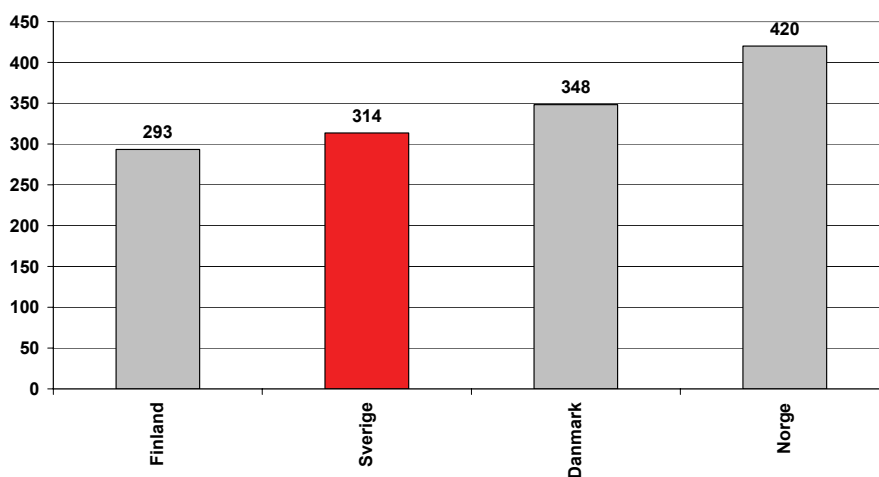
Norden

Diagram 2.1 Arbetskraftskostnad 2010, Norden, Arbetare, BLS

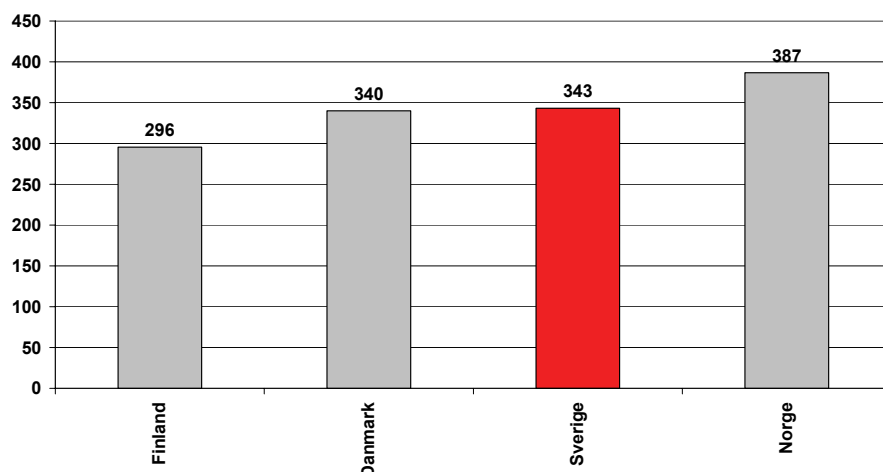
Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, egna beräkningar

Diagram 2.2a Arbetskraftskostnad 2010, Norden, Samtliga anställda, BLS

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, egna beräkningar

Diagram 2.2b Arbetskraftskostnad 2010, Norden, Samtliga anställda, LCS

Källa: Eurostat LCS, Eurostat LCI, egna beräkningar

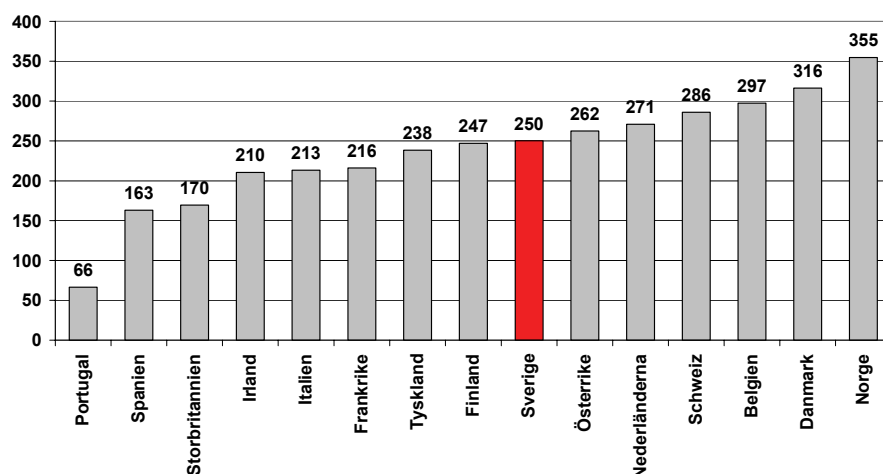
Norge har en betydligt högre arbetskraftskostnad än Sverige. Det gäller enligt båda källorna och likväl för arbetare som för samtliga anställda.

För arbetare har även Danmark högre arbetskraftskostnad än Sverige. När det gäller samtliga anställda går uppgifterna isär i de båda källorna. Enligt BLS har Danmark en klart högre kostnad än Sverige. Enligt LCS är dock kostnaden i Sverige något högre, men skillnaden är väldigt liten.

I Finland är arbetskraftskostnaden för arbetare ungefär densamma som i Sverige. För samtliga anställda är arbetskraftskostnaden lägre i Finland än i Sverige.

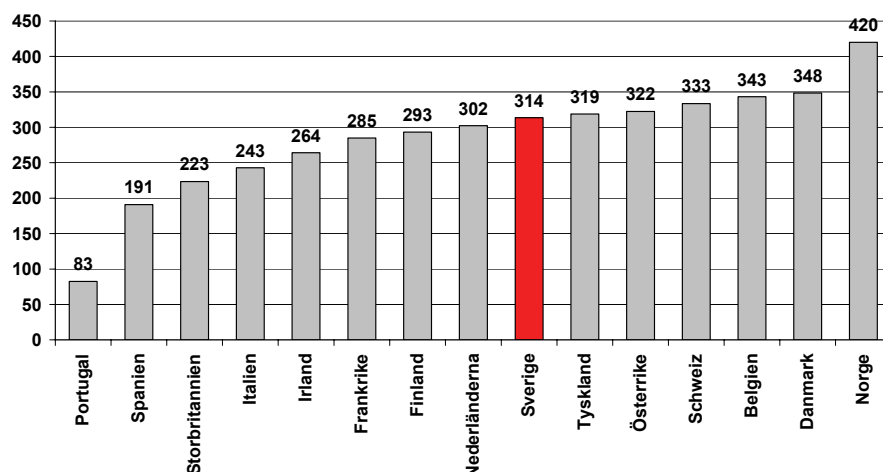
Västeuropa

Diagram 2.3 Arbetskraftskostnad 2010, Västeuropa, Arbetare, BLS

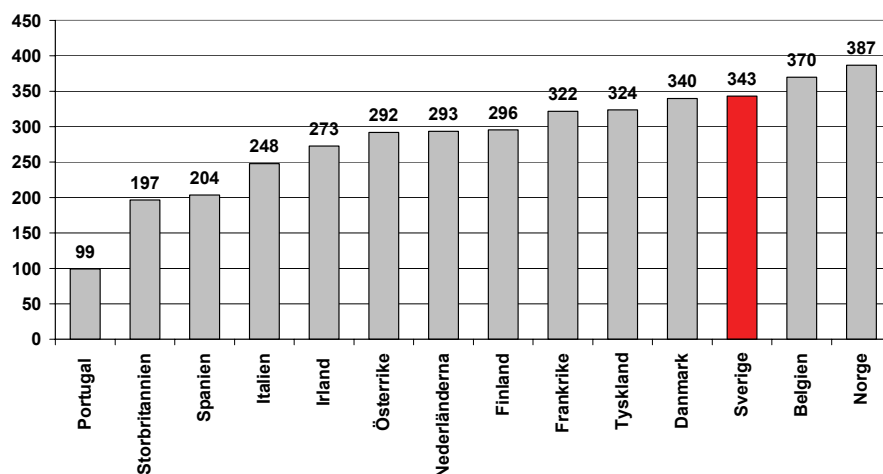
Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, OECD, egna beräkningar

Diagram 2.4a Arbetskraftskostnad 2010, Västeuropa, Samtliga anställda, BLS

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, OECD, egna beräkningar

Diagram 2.4b Arbetskraftskostnad 2010, Västeuropa, Samtliga anställda, LCS

Källa: Eurostat LCS, Eurostat LCI, egna beräkningar

Enligt BLS hamnar Sverige ungefär i mitten vid en jämförelse av arbetskraftskostnaden i de västeuropeiska länderna. Det gäller för både arbetare och samtliga anställda. Enligt LCS hamnar Sverige på den övre halvan.

Norge är det land som har högst arbetskraftskostnad i hela Västeuropa enligt båda källorna. Även Danmark och Belgien hör till de länder som har högst kostnad.

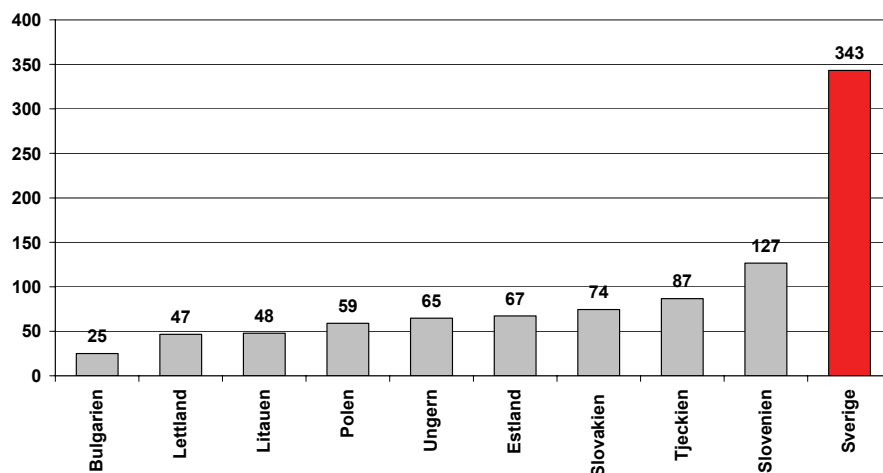
I Tyskland är arbetskostnaden något lägre än i Sverige för arbetare men något högre för samtliga anställda. Skillnaden är marginell enligt BLS men något större enligt LCS.

Portugal är det västeuropeiska land som har lägst arbetskraftskostnad. Spanien och Storbritannien hamnar också lågt i denna jämförelse.

I övrigt är det många länder som ligger på ungefär samma nivå där arbetskraftskostnaden för arbetare är cirka 250 kronor per timme och för samtliga anställda drygt 300 kronor per timme.

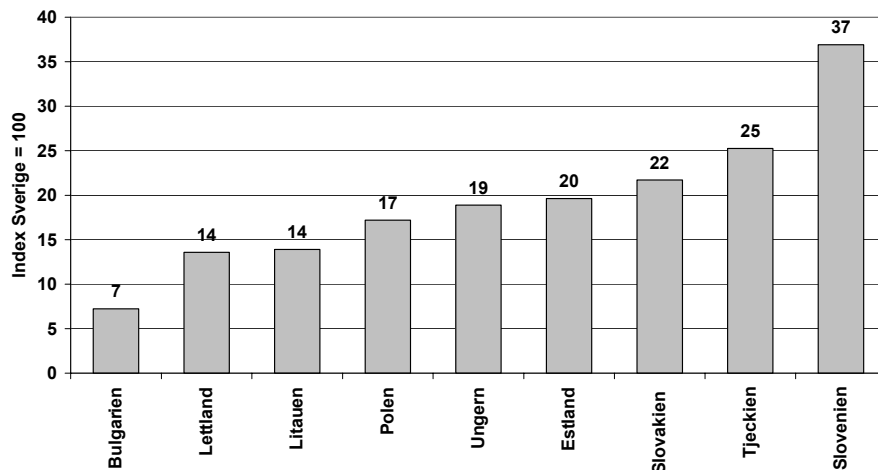
Östeuropa

Diagram 2.5 Arbetskraftskostnad 2010, Östeuropa, Samtliga anställda, LCS

Källa: Eurostat LCS, Eurostat LCI, egna beräkningar

Diagram 2.6 Arbetskraftskostnad 2010, Östeuropa, Samtliga anställda, LCS

Källa: Eurostat LCS, Eurostat LCI, egna beräkningar

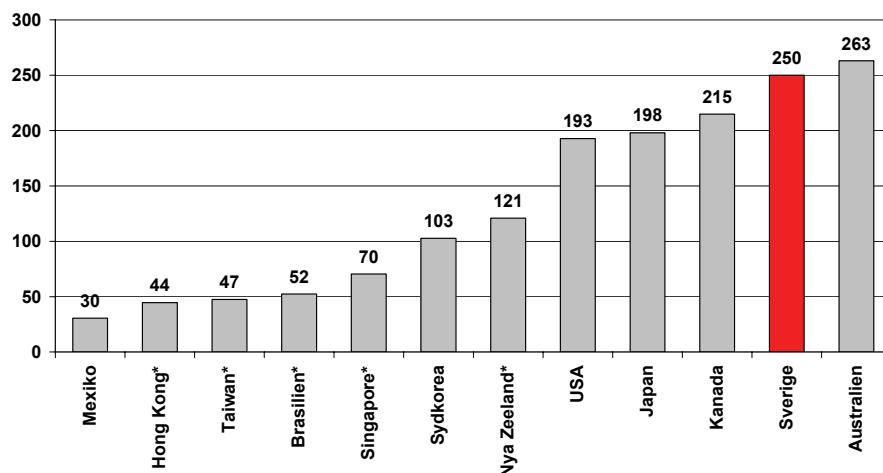
De östeuropeiska länderna finns inte med i BLS statistik, därför redovisas endast uppgifter från LCS. I diagram 2.5 redovisas arbetskraftskostnaden i de östeuropeiska länderna i kronor per timme. I diagram 2.6 visas hur stor kostnaden är uttryckt som andel av den svenska.

Arbetskraftskostnaden i de östeuropeiska länderna är betydligt lägre än i Sverige och övriga västeuropeiska länder. I Estland är arbetskraftskostnaden 67 kronor per timme. I Lettland och Litauen är kostnaden mindre än 50 kronor per timme. Många länder har en arbetskraftskostnad som är mellan 15 och 25 procent av den svenska.

I de östeuropeiska länderna är dock andelen arbetare betydligt högre än i svensk industri. Kostnaden för arbetare är lägre än kostnaden för tjänstemän. Det gör att den faktiska skillnaden i kostnad kan överskattas när vi jämför samtliga anställda i Östeuropa med samtliga anställda i Sverige. Skulle vi jämföra uppgifterna ovan med uppgifterna för endast arbetare enligt BLS skulle skillnaden bli mindre. Till exempel blir då kostnaden i Slovenien 51 procent av den svenska.

Länder utanför Europa

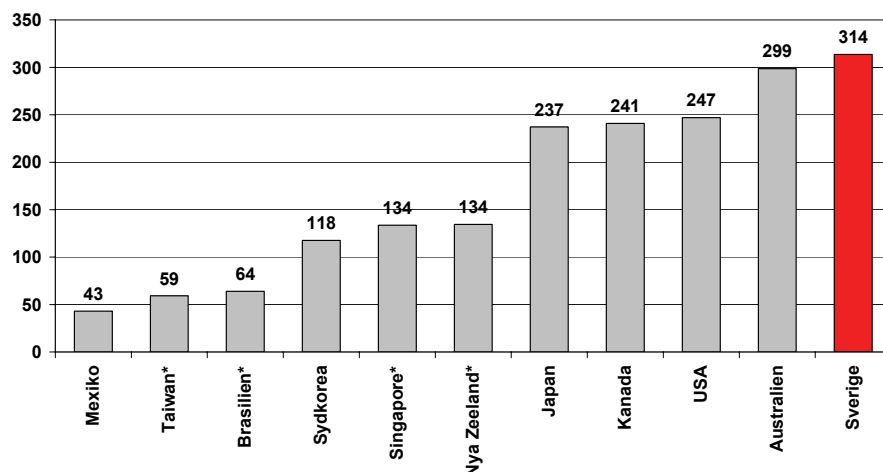
Diagram 2.7 Arbetskraftskostnad 2010, Länder utanför Europa, Arbetare, BLS

* 2009

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, OECD, egna beräkningar

Diagram 2.8 Arbetskraftskostnad 2010, Länder utanför Europa, Samtliga anställda, BLS

* 2009

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, OECD, egna beräkningar

I LSC statistik ingår inga länder utanför Europa, därför redovisas här endast uppgifter från BLS.

Australien har en högre arbetskraftskostnad än Sverige för arbetare. I övrigt är det inget land utanför Europa som har en högre arbetskraftskostnad än Sverige. En stor förklaring till den höga kostnaden i Australien ligger i växelkursförändringar. Den australiensiska dollarn stärktes med totalt 20 procent mot den svenska kronan under 2009 och 2010.

Arbetskraftskostnaden i USA är 193 kronor per timme för arbetare och 247 kronor per timme för samtliga anställda. Det är lägre än i de flesta västeuropeiska länderna. Japan har en något högre arbetskraftskostnad för arbetare och en något lägre kostnad för samtliga anställda än USA men skillnaderna är små.

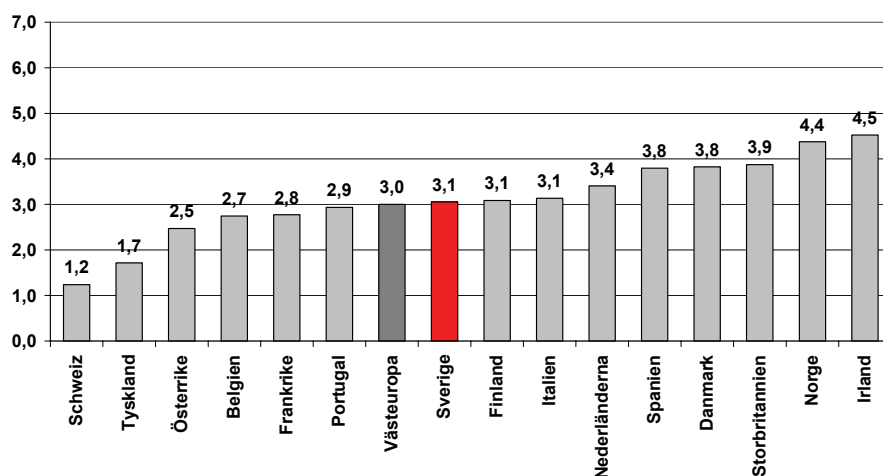
3. Arbetskraftskostnadernas ökningstakt

I detta kapitel redovisas arbetskraftskostnadernas ökningstakt under perioden 1998-2010. För de europeiska länderna tittar vi även närmare på utvecklingen de senaste fem åren, 2006-2010. De källor som används är BLS och Eurostats Labour Cost Index (LCI).

Den totala arbetskraftskostnaden för arbetare inom svensk industri har ökat med i genomsnitt 3,1 procent per år under perioden 1998-2010. För samtliga anställda har ökningstakten varit 3,8 procent per år enligt BLS och 3,7 procent per år enligt LCI.

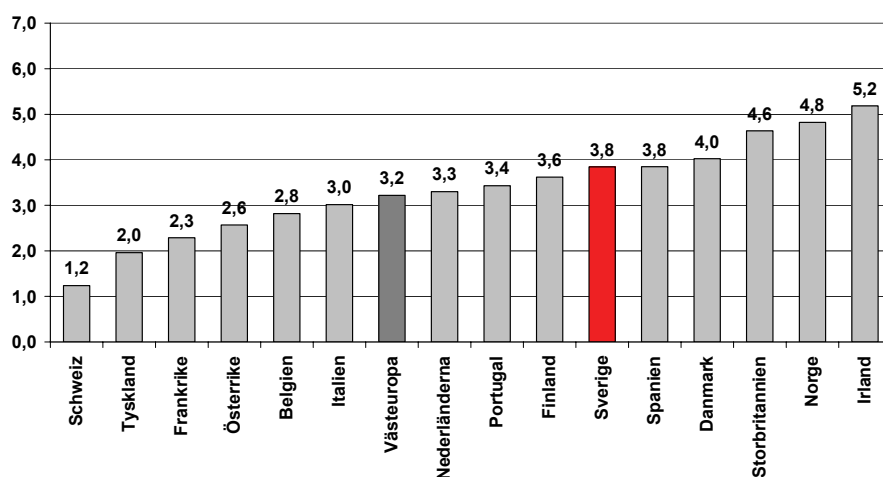
Västeuropa 1998-2010

Diagram 3.1 Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa, 1998-2010, Arbetare, BLS

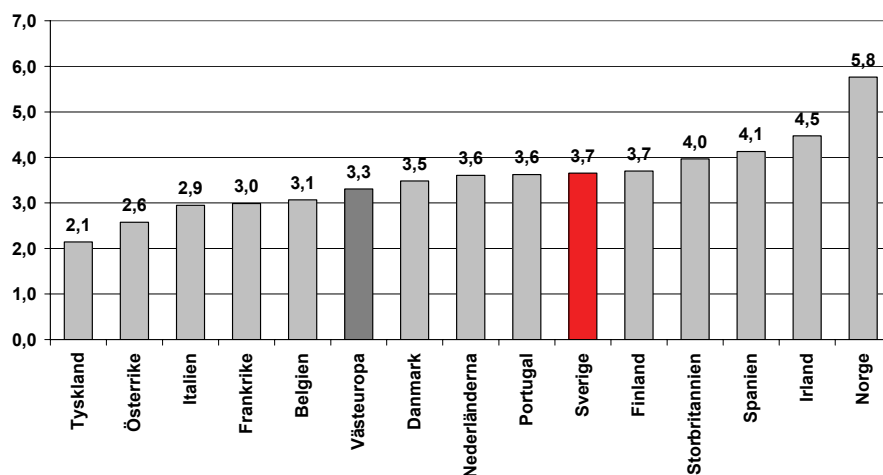
Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, OECD, egna beräkningar

Diagram 3.2a Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa, 1998-2010, Samtliga anställda, BLS

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, OECD, egna beräkningar

Diagram 3.2b Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa, 1998-2010, Samtliga anställda, LCI

Källa: Eurostat LCI, egna beräkningar

För arbetare har ökningstakten i Sverige varit ungefär lika stor som genomsnittet för Västeuropa. För samtliga anställda har Sverige haft en något högre ökningstakt än genomsnittet.

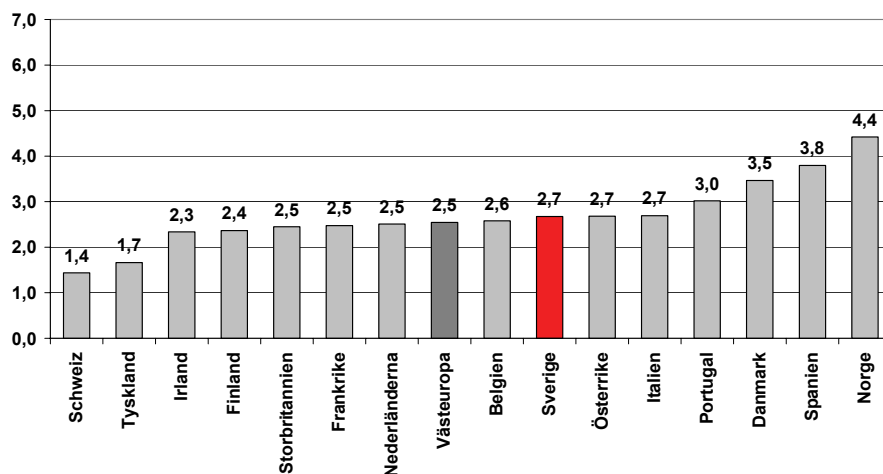
I Tyskland har arbetskraftskostnaden endast ökat med omkring två procent per år under perioden 1998-2010. Det är väsentligt lägre än i de flesta andra länder. Den låga ökningstakten i Tyskland påverkar även genomsnittet för Västeuropa. Länderna är sammanvägda efter hur viktiga konkurrentländer de är till Sverige och Tyskland är vårt viktigaste konkurrentland. Det gör att genomsnittet för Västeuropa dras ned kraftigt av den låga ökningstakten i Tyskland. Om vi väger ihop de övriga länderna utan Tyskland blir genomsnittet för Västeuropa 0,3-0,4 procentenheter högre.

Norge och Irland är de länder där arbetskraftskostnaden har ökat mest under perioden.

I Danmark har arbetskraftskostnaden för arbetare ökat snabbare än i Sverige. För samtliga anställda har ökningstakten varit något högre enligt BLS men något lägre enligt LCI. I Finland har ökningstakten varit ungefär densamma som i Sverige, båda för arbetare och för samtliga anställda.

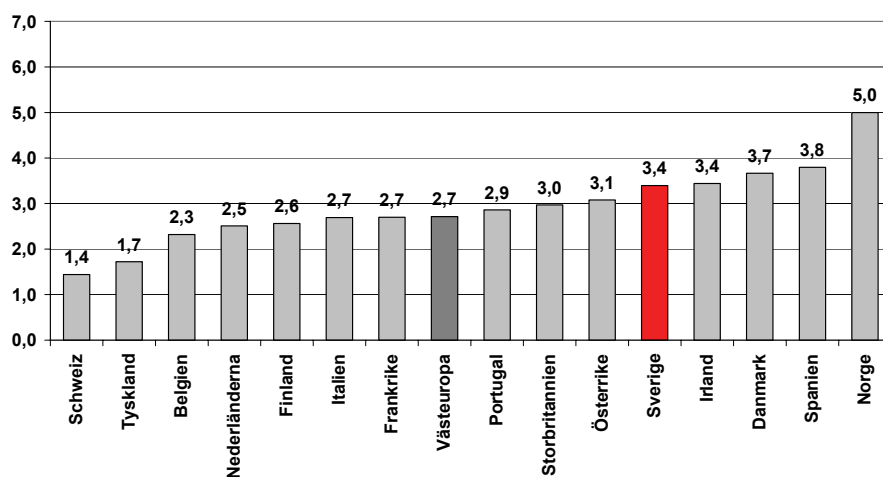
Västeuropa 2006-2010

Diagram 3.3 Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa, 2006-2010, Arbetare, BLS

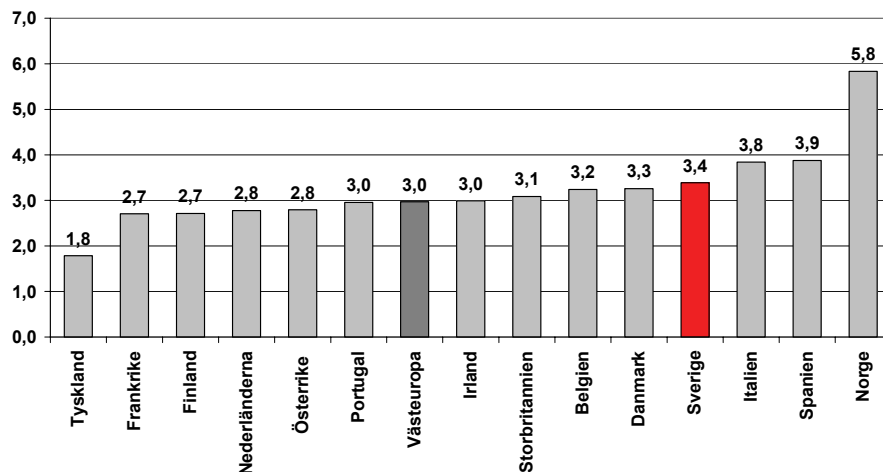
Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, OECD, egna beräkningar

Diagram 3.4a Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa, 2006-2010, Samtliga anställda, BLS

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, OECD, egna beräkningar

Diagram 3.4b Ökning av arbetskraftskostnaden, Västeuropa, 2006-2010, Samtliga anställda, LCI

Källa: Eurostat LCI, egna beräkningar

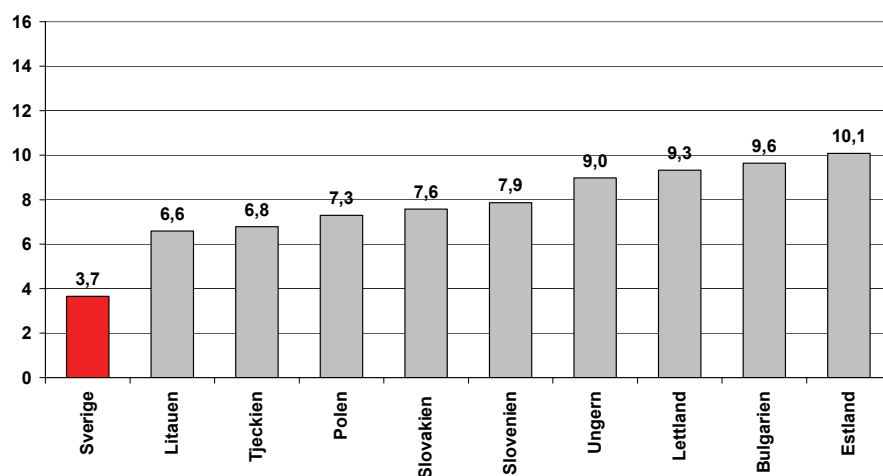
Tittar vi på de senaste fem åren har ökningstakten i Sverige varit 2,7 procent för arbetare och 3,4 procent för samtliga anställda.

Generellt sett har ökningstakten i Europa varit lägre de senaste fem åren än under hela perioden 1998-2010. Många länder har haft en ökningstakt omkring tre procent för samtliga anställda och några tiondelar lägre för arbetare.

Norge avviker med en betydligt högre ökningstakt än övriga länder. Tyskland och Schweiz avviker med en lägre ökningstakt.

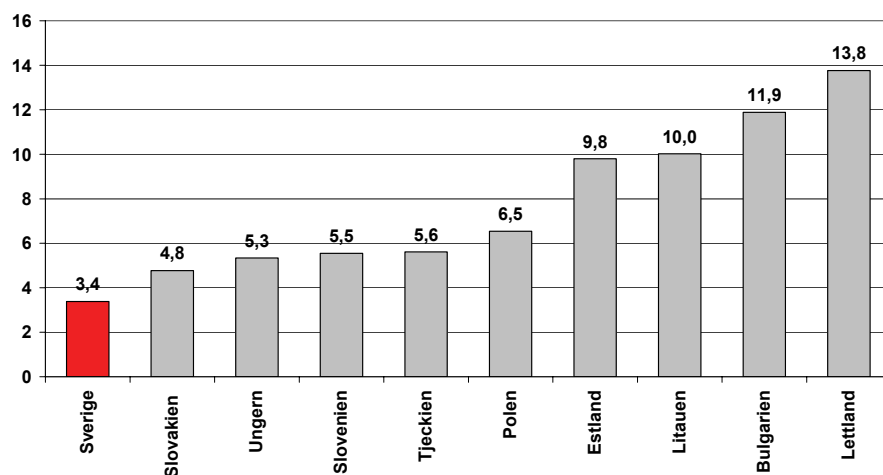
Östeuropa

Diagram 3.5 Ökning av arbetskraftskostnaden, Östeuropa, 1998-2010, Samtliga anställda, LCI

Källa: Eurostat LCI, egna beräkningar

Diagram 3.6 Ökning av arbetskraftskostnaden, Östeuropa, 2006-2010, Samtliga anställda, LCI

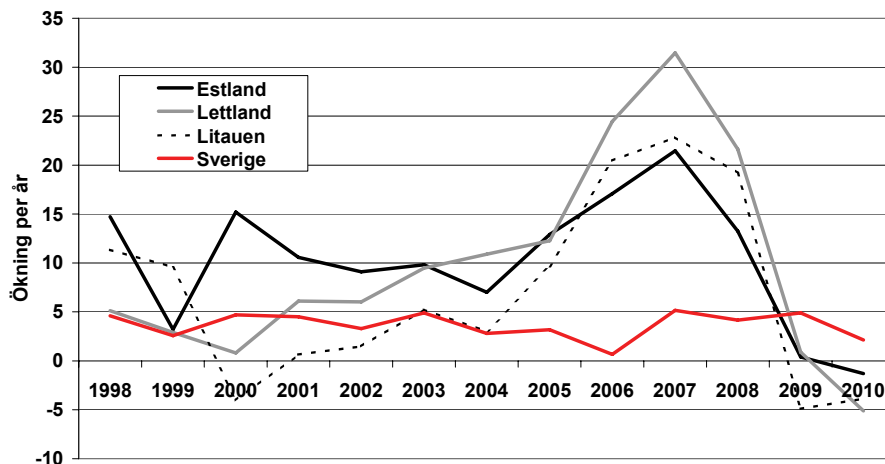

Källa: Eurostat LCI, egna beräkningar

Arbetskraftskostnaden i de östeuropeiska länderna ökar snabbare än i Sverige och resten av Västeuropa. Under perioden 1998-2010 har den årliga ökningstakten varit omkring 2-3 gånger högre än i Sverige.

Under de senaste fem åren har skillnaden varit större mellan länderna och några länder uppvisar en väldigt hög ökningstakt. Även skillnaden mellan enstaka år kan vara stor vilket visas närmare i diagram 3.7.

Diagram 3.7 Ökning av arbetskraftskostnaden, Baltikum, 1998-2010, Samtliga anställda, LCI

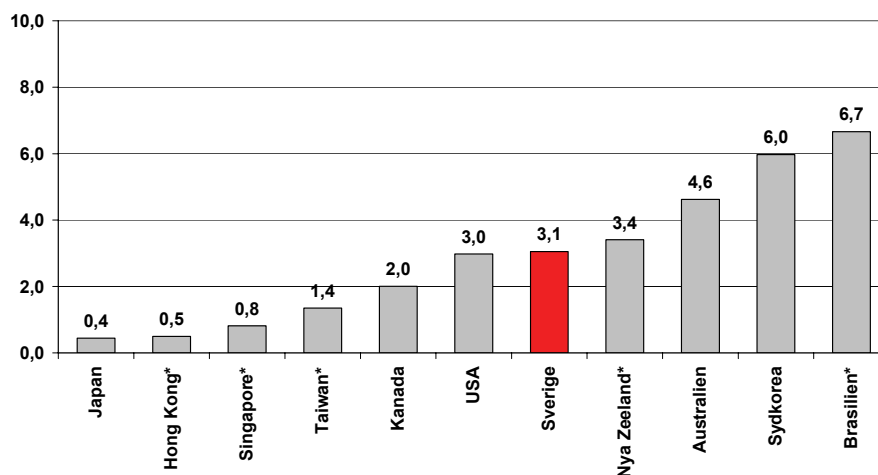

Källa: Eurostat LCI, egna beräkningar

Diagrammet visar ökningstakten år för år i Estland, Lettland och Litauen. Under åren 2005-2008 steg ökningstakten till 20 och till och med 30 procent per år. När finanskrisen slog till skedde en dramatisk förändring. Under 2009 och 2010 har de baltiska länderna haft en negativ ökningstakt av arbetskraftskostnaden.

Länder utanför Europa

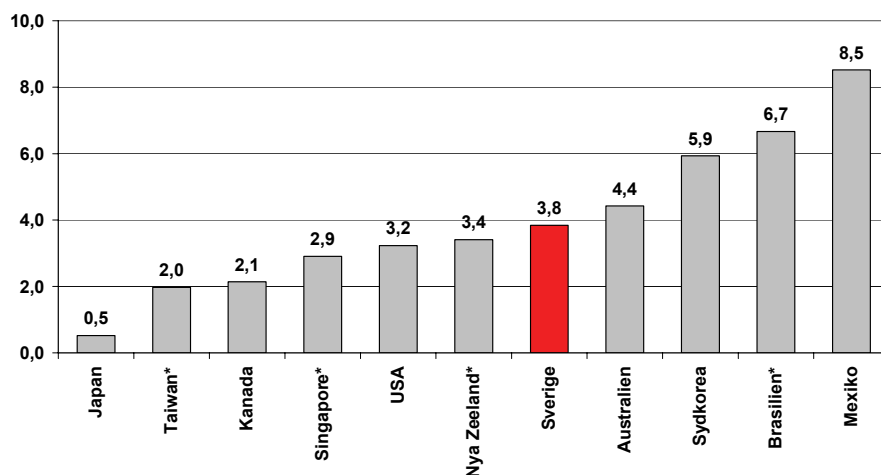
Diagram 3.8 Ökning av arbetskraftskostnaden, Länder utanför Europa, 1998-2010, Arbetare, BLS

* 1998-2009

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, OECD, egna beräkningar

Diagram 3.9 Ökning av arbetskraftskostnaden, Länder utanför Europa, 1998-2010, Samtliga anställda, BLS

* 1998-2009

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, OECD, egna beräkningar

I USA har ökningstakten för arbetare varit ungefär densamma som i Sverige. För samtliga anställda har ökningstakten i USA varit lägre än i Sverige.

I Japan har arbetskraftskostnaden endast ökat med en halv procent per år sedan 1998, både för arbetare och för samtliga anställda. För arbetare har även Hong Kong, Singapore och Taiwan haft en låg ökningstakt.

Sydkorea, Brasilien och Mexiko har haft högst ökningstakt under den här perioden.¹

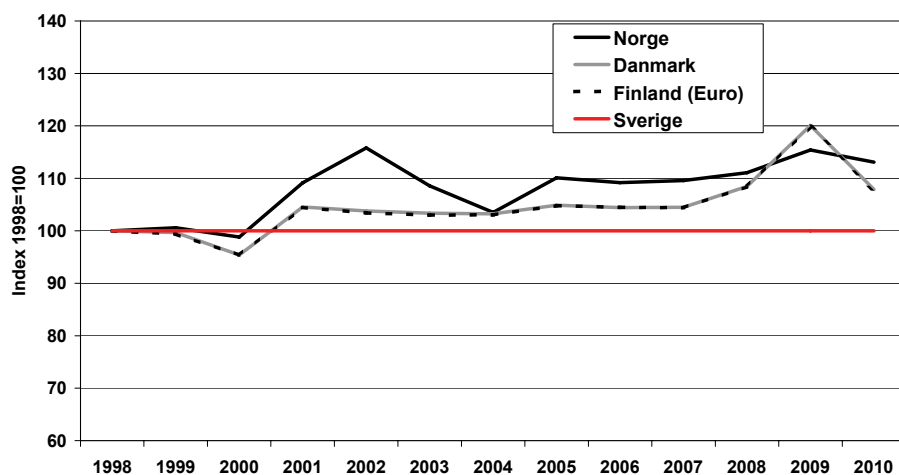
¹ För Hong Kong har vi endast uppgifter för arbetare. För Mexiko har vi endast tillförlitliga uppgifter bakåt i tiden för samtliga anställda.

4. Växelkurs

I kapitel 3 redovisades ökningstakten av arbetskraftskostnaden i varje land. Om vi vill jämföra utvecklingen av nivån över tid mellan länderna behöver vi uttrycka arbetskraftskostnaden i gemensam valuta. Vid jämförelser av arbetskraftskostnaden i gemensam valuta har växelkursen stor betydelse. I kapitel 5 redovisar vi utvecklingen av olika länders relativa arbetskraftskostnad i gemensam valuta. I detta kapitel redovisas utvecklingen av ländernas växelkurser.

Diagrammen utgår från 1998 och visar utvecklingen av respektive lands valuta jämfört med den svenska kronan sedan dess. Om ett land har värdet 110 ett år innebär det att landets valuta har stärkts med 10 procent mot kronan sedan 1998. Om ett land har värdet 90 ett år innebär det att landets valuta har försvagats med 10 procent mot den svenska kronan sedan 1998.

Diagram 4.1 Växelkursförändring, Norden, 1998-2010

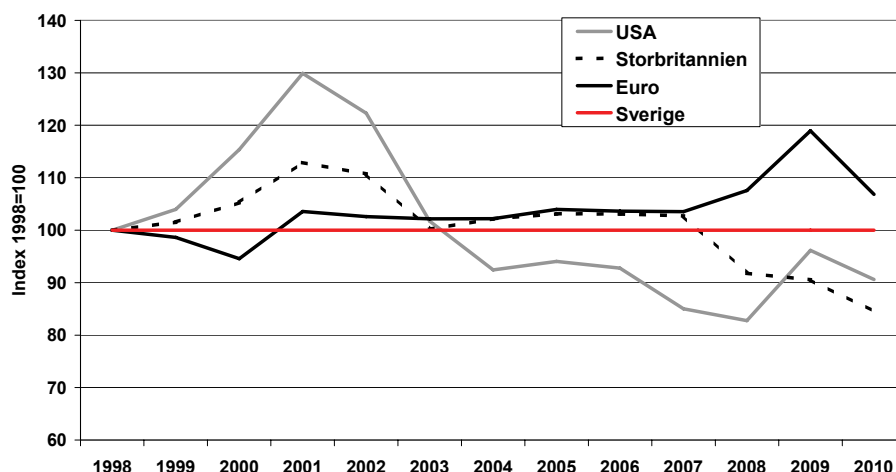

Källa: Sveriges Riksbank

De nordiska ländernas valutor har stärkts mot den svenska kronan sedan 1998. De största förändringarna skedde under krisen i början av 2000-talet och i inledningen av finanskrisen 2008 och 2009. Under 2010 skedde en stark återhämtning och kronan stärktes mot framför allt euron men även mot den norska kronan.

Finland övergick 2002 till att använda euron som valuta. Innan dess var den finska marken knuten till euron via den europeiska växelkursmekanismen ERM. Den danska kronan har sedan 1999 en fast växelkurs mot euron. Det förklarar att den danska kronan och den finska euron har utvecklats likadant under denna period.

Diagram 4.2 Växelkursförändring, USA, Storbritannien, Euro, 1998-2010

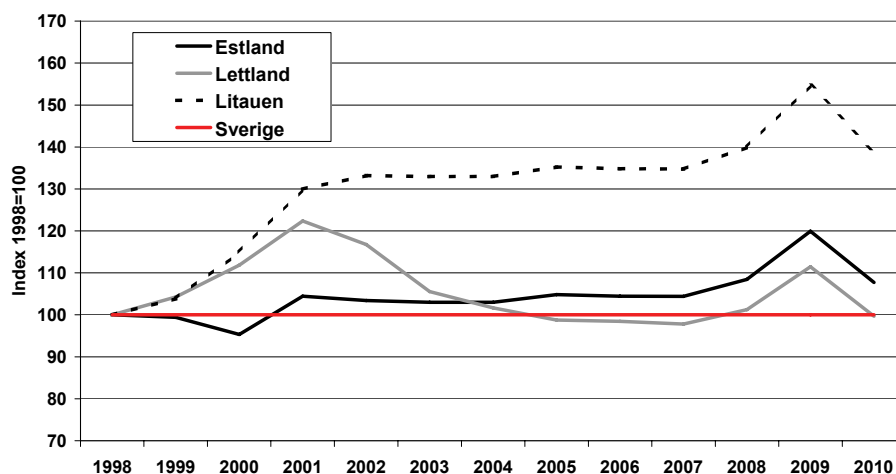
Källa: Sveriges Riksbank

Under krisen i början av 2000-talet försvagades kronan mot euron. Efter en återgång och normalisering var värdet relativt stabilt mellan 9,10 och 9,30 kronor fram till 2008. I augusti 2008 kostade en euro 9,40 kronor. När finanskrisen slog till rasade värdet på den svenska kronan och i mars 2009 kostade en euro över 11,50 kronor. Det är en försvagning med över 20 procent inom loppet av sju månader. Sedan dess har kronan stärkts kraftigt mot euron. I slutet av 2010 kostade en euro cirka 9,00 kronor och det genomsnittliga värdet under året 2010 var 9,54 kronor. Det innebär att under hela perioden 1998-2010 har den svenska kronan försvagats med 0,6 procent per år mot euron. Tittar vi på ett konkurrensvägt genomsnitt för alla de västeuropeiska länder vi tidigare har jämfört oss med har kronan försvagats med 0,5 procent per år.

Den amerikanska dollarn stärktes kraftigt mot den svenska kronan från 1998 till 2001. Sedan försvagades dollarn kontinuerligt fram till 2008. Under finanskrisen stärktes dollarn mot kronan. Sedan mitten av 2009 har kronan åter stärkts mot dollarn.

Det brittiska pundet hade en liknande utveckling som dollarn fram till 2008 men med mindre kraftiga svängningar. Sedan 2008 har pundet fortsatt att försvagas mot kronan.

Diagram 4.3 Växelkursförändring, Baltikum, 1998-2010

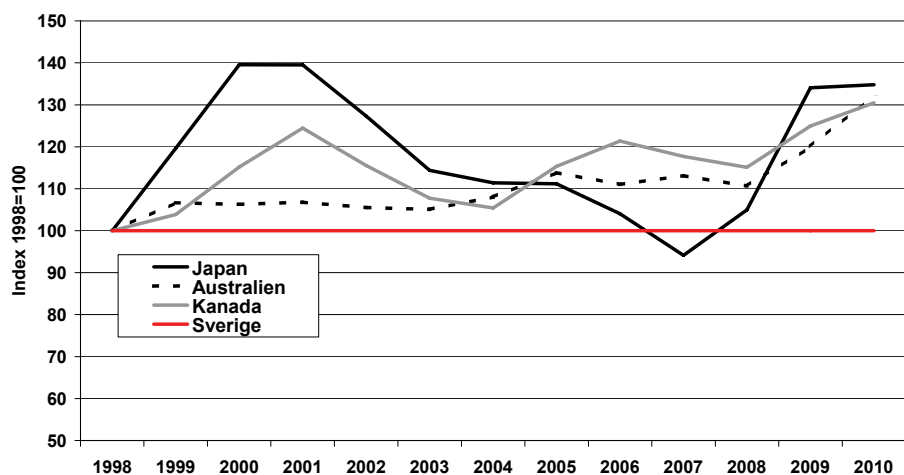

Källa: Sveriges Riksbank

Den estniska kronan har sedan 1992 varit bunden mot först D-marken och sedan euron. Därför följer utvecklingen för den estniska kronan utvecklingen för euron.

Lettland och Litauen har sedan 2005 fast växelkurs mot euron. Innan dess hade båda valutorna stärkts kraftigt mot kronan från 1998 till 2001. Mellan 2001 och 2005 försvagades Lettlands valuta mot den svenska medan den Litauiska utvecklades jämnt med den svenska kronan.

Diagram 4.4 Växelkursförändring, Japan, Australien, Kanada, 1998-2010

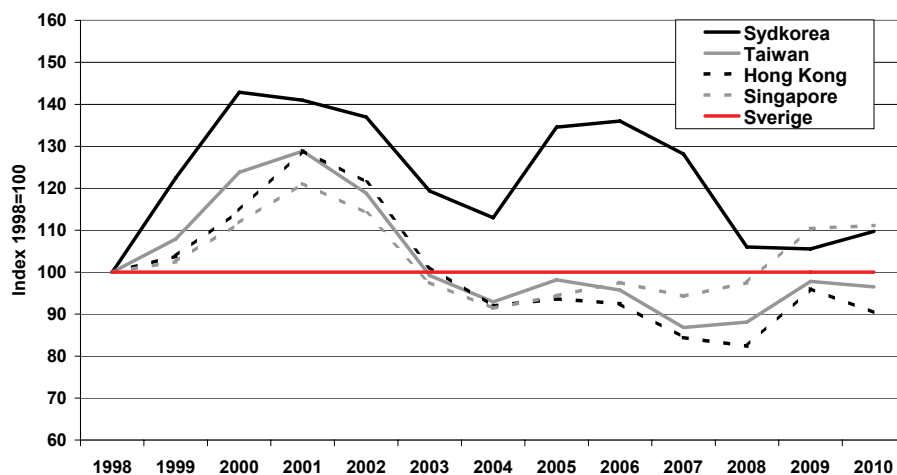
Källa: Sveriges Riksbank

Värdet på den japanska yenen har svängt kraftigt mot kronan under den här perioden. Mellan 1998 och 2000 stärktes yenen med 40 procent mot kronan. Mellan 2001 och 2007 skedde en försvagning med mer än 40 procent. Efter 2007 har yenen återigen stärkts med drygt 40 procent.

Även den kanadensiska dollarn stärktes mot kronan i början av perioden. Sedan skedde en återhämtning till 2004. Efter 2004 har den kanadensiska dollarn återigen stärkts mot kronan. Mellan 2008 och 2010 ökade värdet med 13 procent.

Den australiensiska dollarn utvecklades jämnt med den svenska kronan mellan 1998 och 2008 med undantag av två kortare perioder 1999 och 2005 då den stärktes något mot kronan. Efter 2008 har den australiensiska dollarn förstärkts kraftigt mot kronan.

Diagram 4.5 Växelkursförändring, Östasiatiska länder, 1998-2010

Källa: Sveriges Riksbank och Federal Reserve

Valutorna i de östasiatiska länderna stärktes mot kronan i början av perioden. Särskilt stor och snabb förstärkning skedde av den sydkoreanska valutan. Sedan föll valutan fram till 2004 då den återigen började stärktas. En ny försvagning skedde efter 2006 och de senaste åren har den sydkoreanska valutan varit relativt stabil mot kronan.

I de övriga länderna var fallet efter 2001 kraftigare än i Sydkorea och det skedde ingen ny kraftig förstärkning efter 2004. En förstärkning skedde istället mellan 2008 och 2009.

Hongkongdollarn har en fast växelkurs mot den amerikanska dollarn och följer därför utvecklingen av den. Även den Taiwanesiska dollarn har en liknande utveckling som den amerikanska dollarn.

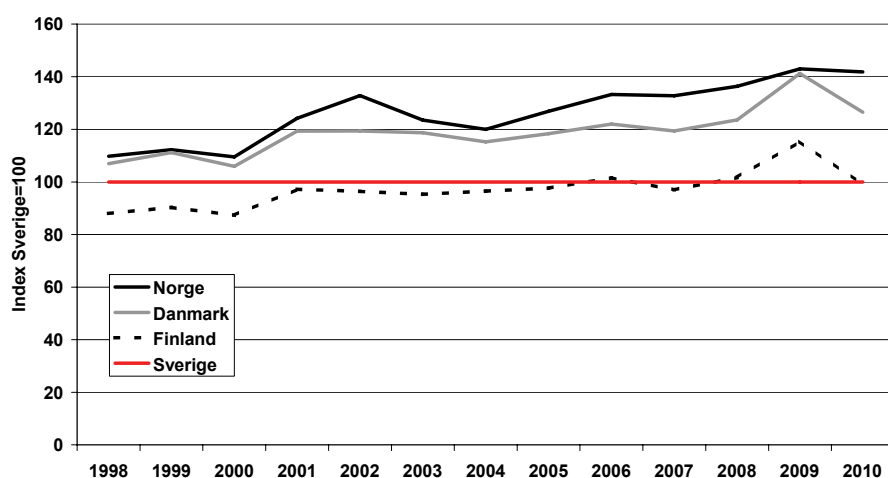
5. Relativ arbetskraftskostnad

I detta avsnitt beskrivs utvecklingen av olika länders relativa arbetskraftskostnad jämfört med den svenska. Utvecklingen av den relativa arbetskraftskostnaden beror på förändringar i respektive lands arbetskraftskostnad och på förändringar av ländernas växelkurser jämfört med den svenska kronan.

Sveriges arbetskraftskostnad sätts varje år till 100 och övriga länders arbetskraftskostnad uttrycks relativt den svenska. Om ett land har värdet 120 ett år innebär det att arbetskraftskostnaden i det landet det året var 20 procent högre än den svenska.

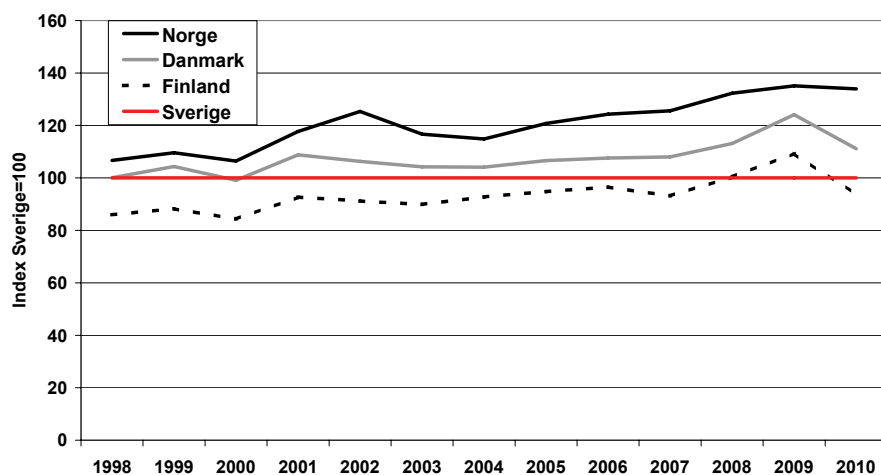
För de östeuropeiska länderna används uppgifter från LCS. För övriga länder används uppgifter från BLS och utvecklingen redovisas för både arbetare och samtliga anställda.

Diagram 5.1 Relativ arbetskraftskostnad, Norden, 1998-2010, Arbetare

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, Riksbanken, egna beräkningar

Diagram 5.2 Relativ arbetskraftskostnad, Norden, 1998-2010, Samtliga anställda

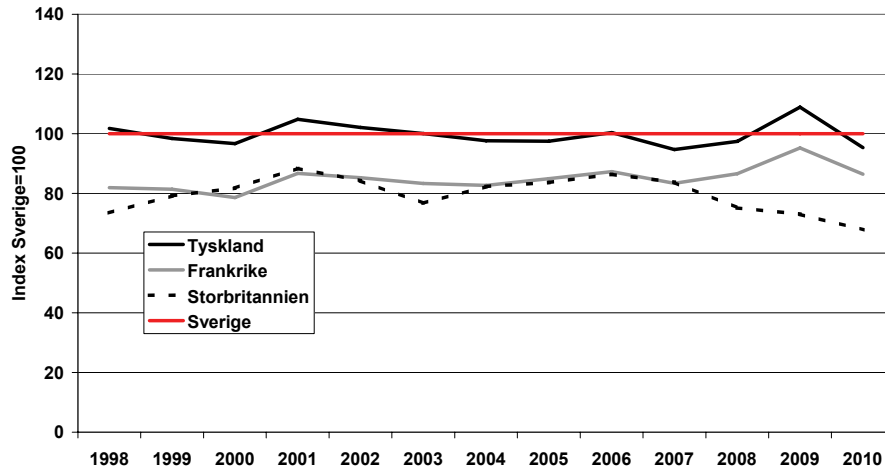

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, Riksbanken, egna beräkningar

I samband med IT-krisen i början av 2000-talet steg den relativa arbetskraftskostnaden i de nordiska länderna jämfört med den svenska. Kostnaden låg sedan kvar på den högre nivån. Under finanskrisen 2008-2009 steg den relativa kostnaden återigen i de tre länderna. Sedan dess har den relativa kostnaden i Danmark och Finland återställts och

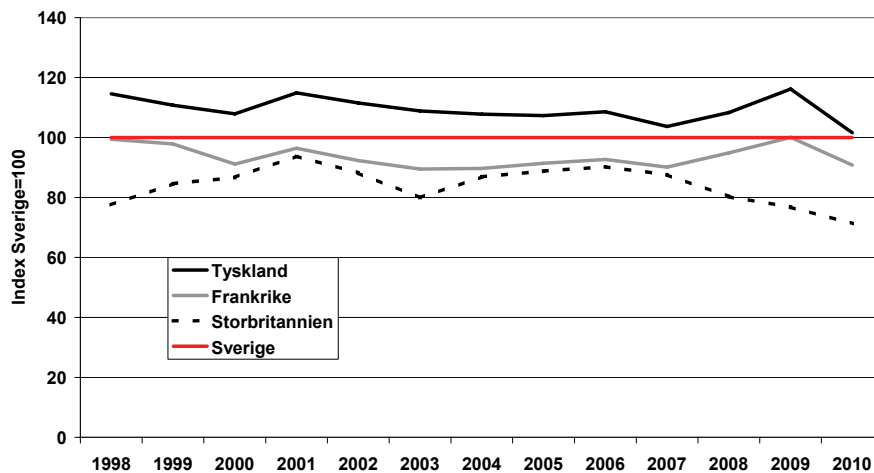
2010 var de tillbaka på samma nivåer som innan krisen. Norges relativa arbetskraftskostnad har inte sjunkit tillbaka under 2010.

Diagram 5.3 Relativ arbetskraftskostnad, Tyskland, Frankrike, Storbritannien, 1998-2010, Arbetare

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, Riksbanken, egna beräkningar

Diagram 5.4 Relativ arbetskraftskostnad, Tyskland, Frankrike, Storbritannien, 1998-2010, Samtliga anställda

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, Riksbanken, egna beräkningar

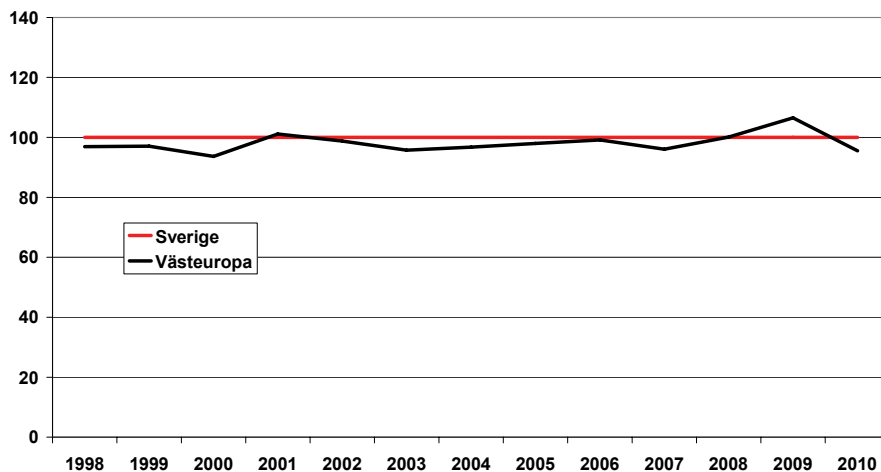
Jämfört med tidigare rapporter har statistiken för Tyskland reviderats markant. BLS hade tidigare missuppfattat vad som ingick i de löneuppgifter man hämtade från den tyska statistikbyrån. Serierna för Tyskland har reviderats ner med 13-14 procent och hamnar nu betydligt närmare Sverige än vad vi redovisat i tidigare rapporter.

Som vi visade i diagram 3.3-3.4 har arbetskraftskostnaden i Tyskland ökat betydligt mindre än i Sverige under perioden 1998-2010. Totalt under perioden var ökningen i Tyskland cirka 25 procent lägre än i Sverige för samtliga anställda och 20 procent lägre för arbetare. Samtidigt har kronan försvagats mot euron vilket har motverkat denna skillnad. Tysklands relativa arbetskraftskostnad har minskat med 13 procent jämfört med den svenska för samtliga anställda och med 7 procent för arbetare.

Frankrikes relativa arbetskraftskostnad har ökat något för arbetare och minskat något för samtliga anställda sett över hela perioden. År 2010 var kostnaden i Frankrike cirka 90 procent av den svenska både för arbetare och för samtliga anställda.

I Storbritannien var arbetskraftskostnaden 1998 strax under 80 procent av den svenska. Fram till 2001 steg den relativa arbetskraftskostnaden och mellan 2001 och 2007 var utvecklingen relativt jämn med den svenska. Efter 2007 har Storbritanniens relativa arbetskraftskostnad sjunkit. År 2010 var kostnaden i Storbritannien cirka 70 procent av den svenska.

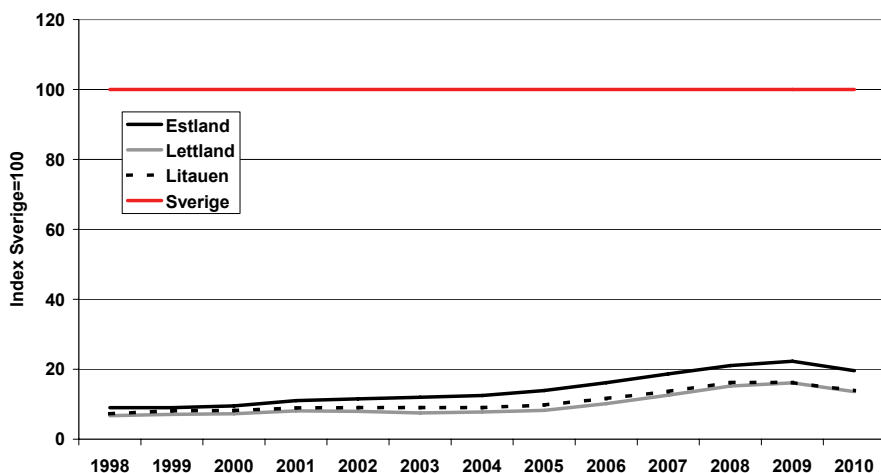
Diagram 5.5 Relativ arbetskraftskostnad, Västeuropa, 1998-2010, Samtliga anställda

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, Eurostat LCI, Riksbanken, egna beräkningar

I diagram 5.5 har vi vägt ihop arbetskraftskostnaden i alla västeuropeiska länder för att visa utvecklingen av ett västeuropeiskt genomsnitt. Liksom tidigare är länderna ihopvägda med konkurrensvikter. Sveriges relativa arbetskraftskostnad i förhållande till övriga västeuropeiska länder har varierat något under perioden men är år 2010 oförändrad jämfört med 1998. En något högre ökning av arbetskraftskostnaden uppvägs av en något försvagad växelkurs.

Diagram 5.6 Relativ arbetskraftskostnad, Baltikum, 1998-2010, Samtliga anställda

Källa: Eurostat LCS, Eurostat LCI, Riksbanken, egna beräkningar

I Lettland och Litauen var arbetskraftskostnaden cirka 7 procent av den svenska 1998. Sedan har utvecklingen i de två länderna följt varandra ända fram till 2010 då arbetskraftskostnaden var 14 procent av den svenska.

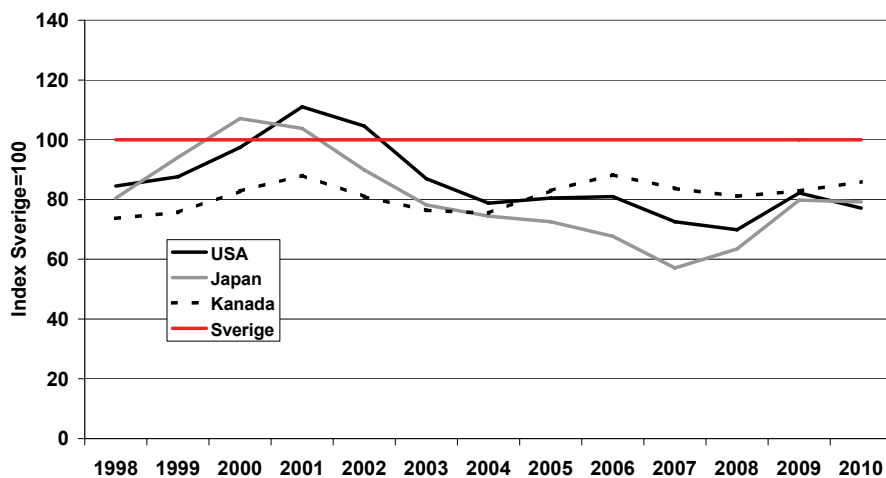
I Estland var arbetskraftskostnaden 9 procent av den svenska 1998. Estland har haft en något snabbare utveckling av den relativa arbetskraftskostnaden än Lettland och Litauen. 2010 var arbetskraftskostnaden i Estland 20 procent av den svenska.

I alla tre länder ökade arbetskraftskostnaden kraftigt jämfört med den svenska under 2005-2008. Under finanskrisen minskade arbetskraftskostnaden i de baltiska länderna. 2009 motverkades detta av att kronan försvagades kraftigt mot euron men när kronan stärktes igen under 2010 föll den relativa arbetskraftskostnaden tillbaka.

Sett till perioden som helhet har ländernas relativa arbetskraftskostnad ökat trendmässigt mot den svenska med undantag för 2010.

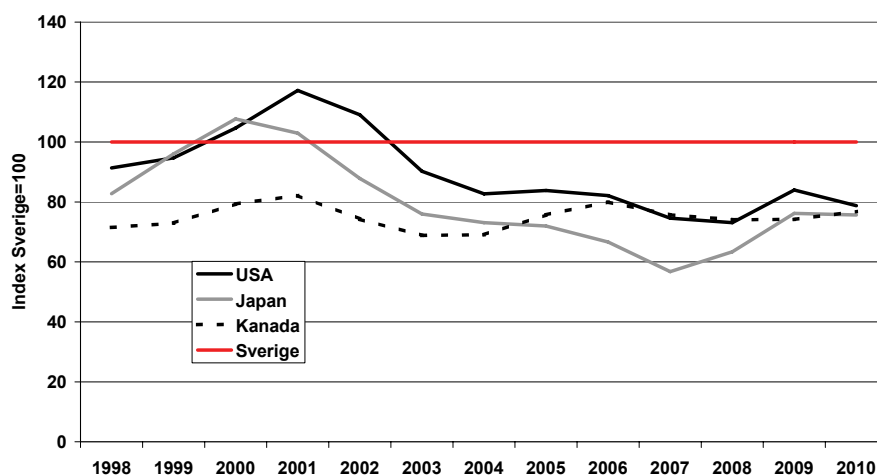
Som vi varit inne på tidigare är andelen arbetare betydligt högre i de baltiska länderna än i Sverige. Den faktiska skillnaden i kostnad kan därför överskattas när vi jämför samtliga anställda. Skulle vi jämföra uppgifterna ovan med uppgifterna för endast arbetare i Sverige skulle skillnaden vara mindre. År 2010 skulle då arbetskraftskostnaden i Lettland och Litauen vara 19 procent av den svenska och i Estland 28 procent av den svenska.

Diagram 5.7 Relativ arbetskraftskostnad, USA, Kanada, Japan, 1998-2010, Arbetare

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, OECD, Riksbanken, egna beräkningar

Diagram 5.8 Relativ arbetskraftskostnad, USA, Kanada, Japan, 1998-2010, Samtliga anställda

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, OECD, Riksbanken, egna beräkningar

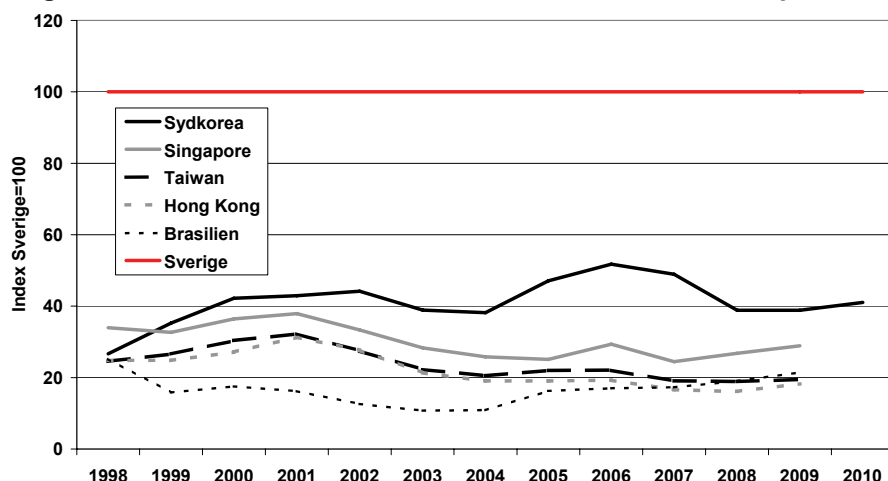
USA hade 1998 en relativ arbetskraftskostnad på 85-90 procent av den svenska. Den relativa kostnaden steg sedan och 2001 och 2002 var arbetskraftskostnaden högre i USA än i Sverige. Från 2001 sjönk den relativa kostnaden kraftigt fram till 2008 då den var cirka 70 procent av den svenska. De senaste åren har utvecklingen vänt igen och 2010 var arbetskraftskostnaden i USA cirka 80 procent av den svenska.

Utvecklingen av Japans relativa arbetskraftskostnad har varit lik utvecklingen i USA. Ökningen i början av perioden var dock snabbare i Japan men vändningen nedåt kom också tidigare. Nivån i Japan har varit något lägre än i USA under stora delar av perioden men år 2010 var arbetskraftskostnaden i stort sett densamma i de båda länderna.

De stora svängningarna i USA jämfört med Sverige beror till allra största del på förändringar i värdet på den amerikanska dollarn jämfört med kronan. När det gäller Japan beror förändringarna dels på förändringar av växelkursen men även på att man haft en väsentligt lägre utveckling av arbetskraftskostnaden än Sverige. Vändningen 2008-2009 förklaras av att den svenska kronan försvagats kraftigt mot både dollarn och den japanska yenen

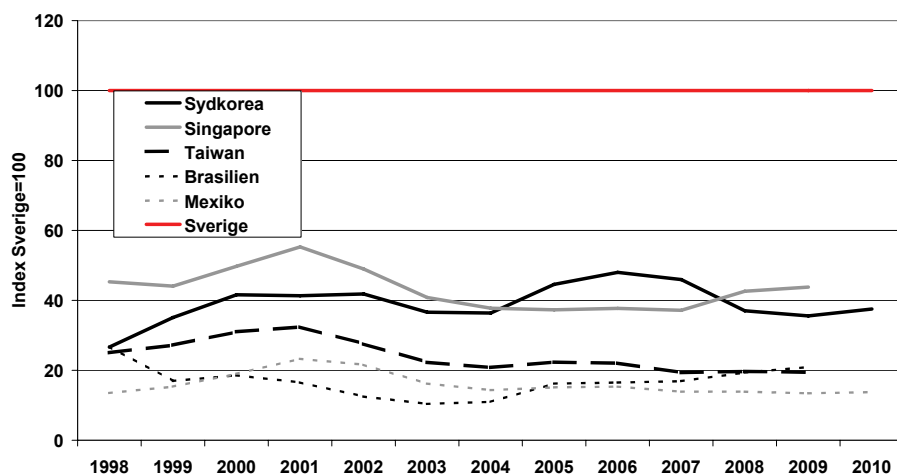
Kanadas relativa arbetskraftskostnad har under perioden 1998-2008 fluktuerat kring 80 procent av den svenska för arbetare och kring 75 procent av den svenska för samtliga anställda.

Diagram 5.9 Relativ arbetskraftskostnad, Länder utanför Europa, 1998-2010, Arbetare

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, OECD, Riksbanken, egna beräkningar

Diagram 5.10 Relativ arbetskraftskostnad, Länder utanför Europa, 1998-2010, Samtliga anställda

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics, OECD, Riksbanken, egna beräkningar

I Sydkorea var den relativa arbetskraftskostnaden 25 procent av den svenska 1998. Kostnaden ökade sedan trendmässigt fram till 2007 då den var cirka 50 procent av den svenska. Mellan 2007 och 2008 försvagades den sydkoreanska valutan kraftigt mot kronan vilket gjorde att den relativa arbetskraftskostnaden sjönk. År 2010 var arbetskraftskostnaden i Sydkorea cirka 40 procent av den svenska.

Singapores relativa arbetskraftskostnad var 25 procent för arbetare och 35 procent för samtliga anställda år 1998. Fram till 2001 steg den relativa arbetskraftskostnaden. Mellan 2001 och 2004 försvagades valutan i Singapore kraftigt mot kronan vilket gjorde att den relativa arbetskraftskostnaden sjönk. Sedan 2004 har kostnaden legat kring 25 procent av den svenska för arbetare och 40 procent för samtliga anställda.

I Taiwan och Brasilien har den relativa arbetskraftskostnaden minskat från 25 procent av den svenska 1998 till 20 procent av den svenska 2009.

I Hong Kong, där vi endast har uppgifter för arbetare, har den relativa arbetskraftskostnaden sjunkit från 25 procent av den svenska 1998 till 18 procent 2009.

I Mexiko, där vi endast har uppgifter för samtliga anställda, var arbetskraftskostnaden 1998 cirka 15 procent av den svenska. Den relativa arbetskraftskostnaden steg sedan till 2001 då den var 23 procent av den svenska. Efter 2001 föll den tillbaka och har sedan 2004 återigen varit cirka 15 procent av den svenska.

För flertalet länder utanför Europa med låg arbetskraftskostnad har det inte skett någon relativ ökning jämfört med Sverige under perioden 1998-2010.

6. Källor och definitioner

Arbetskraftskostnad

Nivåer och förändringar i arbetskraftskostnad skiljer sig åt beroende på vilken källa som används. För att beskriva *nivåer* används i denna rapport uppgifter från amerikanska Bureau of Labor Statistics (BLS) och Eurostats Labour Cost Survey (LCS). För att beskriva *utveckling* av arbetskraftskostnaderna används uppgifter från BLS och Eurostats Labour Cost Index (LCI).

BLS

Bureau of Labor Statistics är det amerikanska arbetsmarknadsdepartementets enhet för arbetsmarknadsstatistik. BLS utkommer varje år med publikationen *International Comparisons of Hourly Compensation Costs in Manufacturing*. Där redovisar man arbetskraftskostnaden inom tillverkningsindustrin i 34 länder, dels för arbetare och dels för samtliga anställda. För arbetare finns uppgifter från 1975 och för samtliga anställda finns uppgifter från 1996. Den senaste publikationen innehåller uppgifter fram till 2009.

I BLS statistik finns tre olika löne- och arbetskostnadsbegrepp: Lön för arbetad tid, Total lön och Total arbetskraftskostnad.

I Lön för arbetad tid ingår tid- och prestationslön med tillägg för övertid, obekvämt arbetstid, skift, regelbunden bonus m.m. I Total lön läggs övrig lön till, vilket är helglön, semesterlön, bonus som betalas ut oregelbundet och andra ersättningar. Total arbetskraftskostnad består av total lön, lagstadgade arbetsgivaravgifter och avtalade försäkringar.

För Sverige hämtar man uppgifter till Lön för arbetad tid från konjunkturlönestatistiken (inkl övertidsersättning). Sedan räknas Lön för arbetad tid upp till Total lön och Total arbetskraftskostnad med hjälp av olika uppräkningsfaktorer. För samtliga anställda fås uppräkningsfaktorerna genom att beräkna förhållandet mellan motsvarande begrepp i Eurostats LCS. LCS innehåller endast uppgifter för både arbetare och tjänstemän tillsammans. För att få ett mått på arbetsgivaravgifter och avtalade försäkringar för endast arbetare använder man uppgifter från Svenskt Näringsliv.

Uppgifter för övriga länder fås fram på motsvarande sätt. Lön för arbetad tid hämtas från en nationell källa och den räknas sedan upp till övriga begrepp med hjälp av uppräkningsfaktorer från antingen andra nationella källor eller någon internationell statistik, till exempel LCS.

LCS

Eurostats LCS är en undersökning som genomförs vart fjärde år där den senaste undersökningen avser år 2008. LCS syftar till att beskriva arbetskraftskostnaden per faktiskt arbetad timme för samtliga anställda, det finns inga uppgifter för endast arbetare. Undersökningen innehåller uppgifter för alla EU-länder samt Norge. I LCS:s begrepp ”Total Labour Cost” ingår, förutom lön och arbetsgivarens avtalade och lagstadgade kostnader för arbetskraften, även kostnader för exempelvis rekrytering, utbildning, tjänstebil, matsal med mera. I den här rapporten har dessa övriga kostnader räknats bort för att få ett mer jämförbart arbetskostnadsbegrepp.

LCI

LCI är ett europeiskt arbetskostnadsindex som publiceras kvartalsvis av Eurostat. Indexet ska spegla utvecklingen av den totala arbetskraftskostnaden per timme. I LCI ingår både arbetare och tjänstemän inom tillverkningsindustrin. LCI redovisas bara som förändring från kvartal till kvartal eller från år till år. Uppgifterna för 2010 är ett genomsnitt av de tre första kvartalen 2010.

Prognoser

Statistiken från BLS innehåller uppgifter till och med 2009. I LCS avser de senaste uppgifterna år 2008. För att få uppgifter för 2010 har vi därför räknat fram arbetskraftskostnaden i de olika källorna.

För Sverige har vi gjort egna prognoser som bygger på SCB:s arbetskostnadsindex AKI. För de länder där det finns uppgifter i LCI har vi använt dessa för att räkna fram arbetskraftskostnaden till 2010. För de länder som inte ingår i LCI har vi använt prognoser från OECD. Prognoserna är hämtade från Economic Outlook 88 (dec 2010) och avser ökning av arbetskraftskostnaden per anställd i hela näringslivet.

För Brasilien, Hong Kong, Singapore och Taiwan har vi inga prognoser. Nivåtal och utveckling redovisas därför endast fram till 2009 för dessa länder.

Växelkurser

Uppgifter om växelkurser har för de flesta länder hämtats från Sveriges Riksbank och avser genomsnitt för respektive år. För Bulgarien har uppgifter hämtats från Eurostat och för Taiwan kommer uppgifterna från Federal Reserve.

Vikter

För att väga ihop utvecklingen i olika länder till aggregerade grupper, så som Västeuropa, används konkurrensvikter. Konkurrensvikterna bestäms av storleken på Sveriges handel med respektive land men även av hur stor konkurrent landet är till Sverige när det gäller handel med andra länder, så kallade ”tredje lands-effekter”. Vi har tidigare använt oss av TCW-vikter men har i denna rapport övergått till att använda vikter från Konjunkturinstitutets KIX-index för att väga samman länderna. Vikterna i KIX bygger på totala handelsflöden av både bearbetade varor och råvaror och uppdateras varje år.

www.fackeninomindustrin.se